

Viggbyholms trafikplats

Inför planerad nybyggnation

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Fornlämning Täby 170:1 och 616
Viggbyholm 74:1 m.fl.
Täby socken
Täby kommun
Uppland

Christian Gatti

Viggbyholms trafikplats

Inför planerad nybyggnation

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Fornlämning Täby 170:1 och 616
Viggbyholm 74:1 m.fl.
Täby socken
Täby kommun
Uppland

Christian Gatti

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 57 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2014

Omslagsfoto:

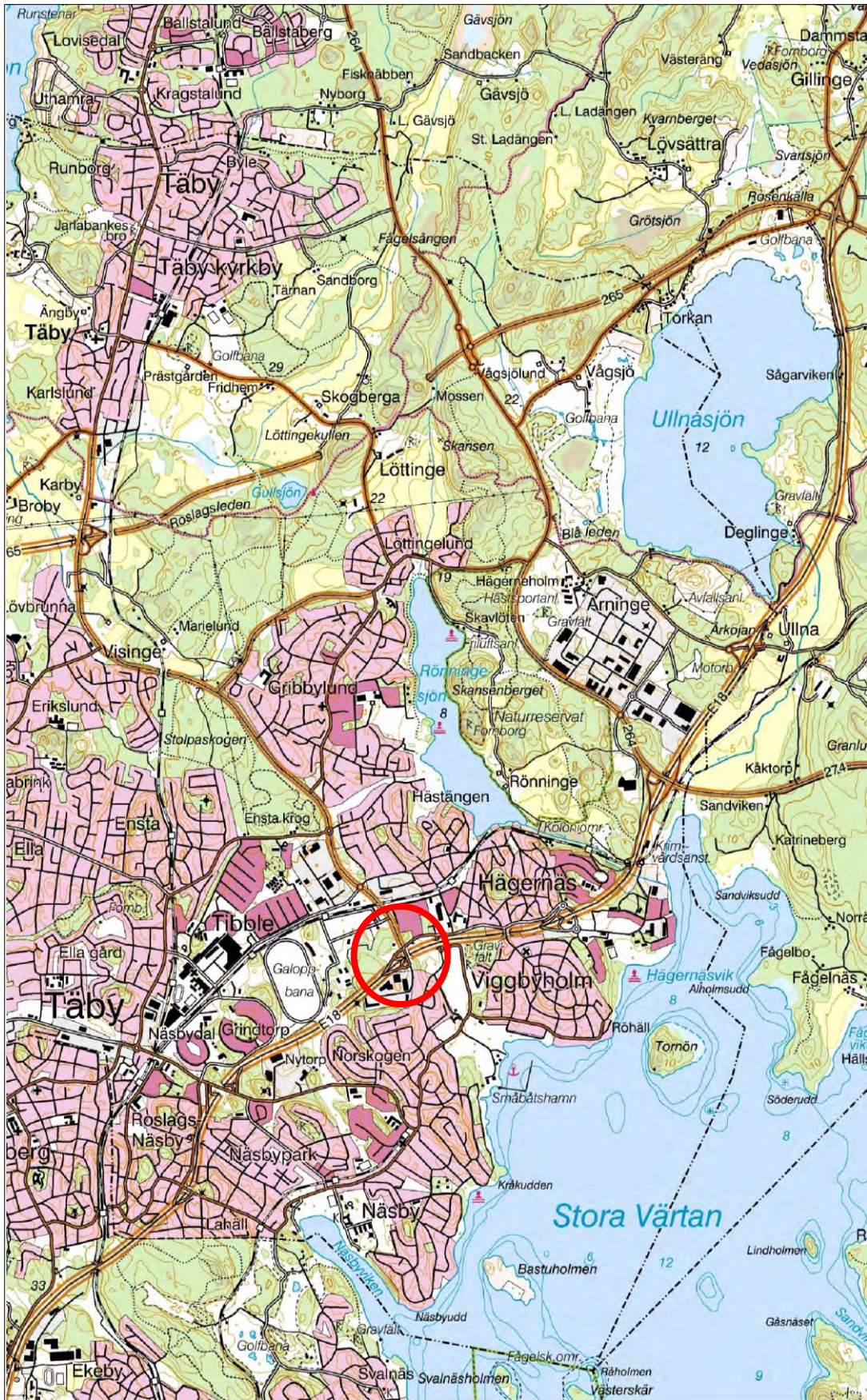
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-307-1

Tryck: Just Nu, Västerås 2014.

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	6
Målsättning och metod	6
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Genomförande	8
Utredningsresultat	9
Referenser.....	11
Kart- och arkivmaterial	11
Otryckta källor.....	11
Litteratur.....	11
Tekniska och administrativa uppgifter	11
BILAGOR	12
Bilaga 1. Schakttabell.....	12
Bilaga 2. Objekttabell	12

Figur 1. Utredningsplatsens läge, markerad med en röd ring. Utdrag ur digitala terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

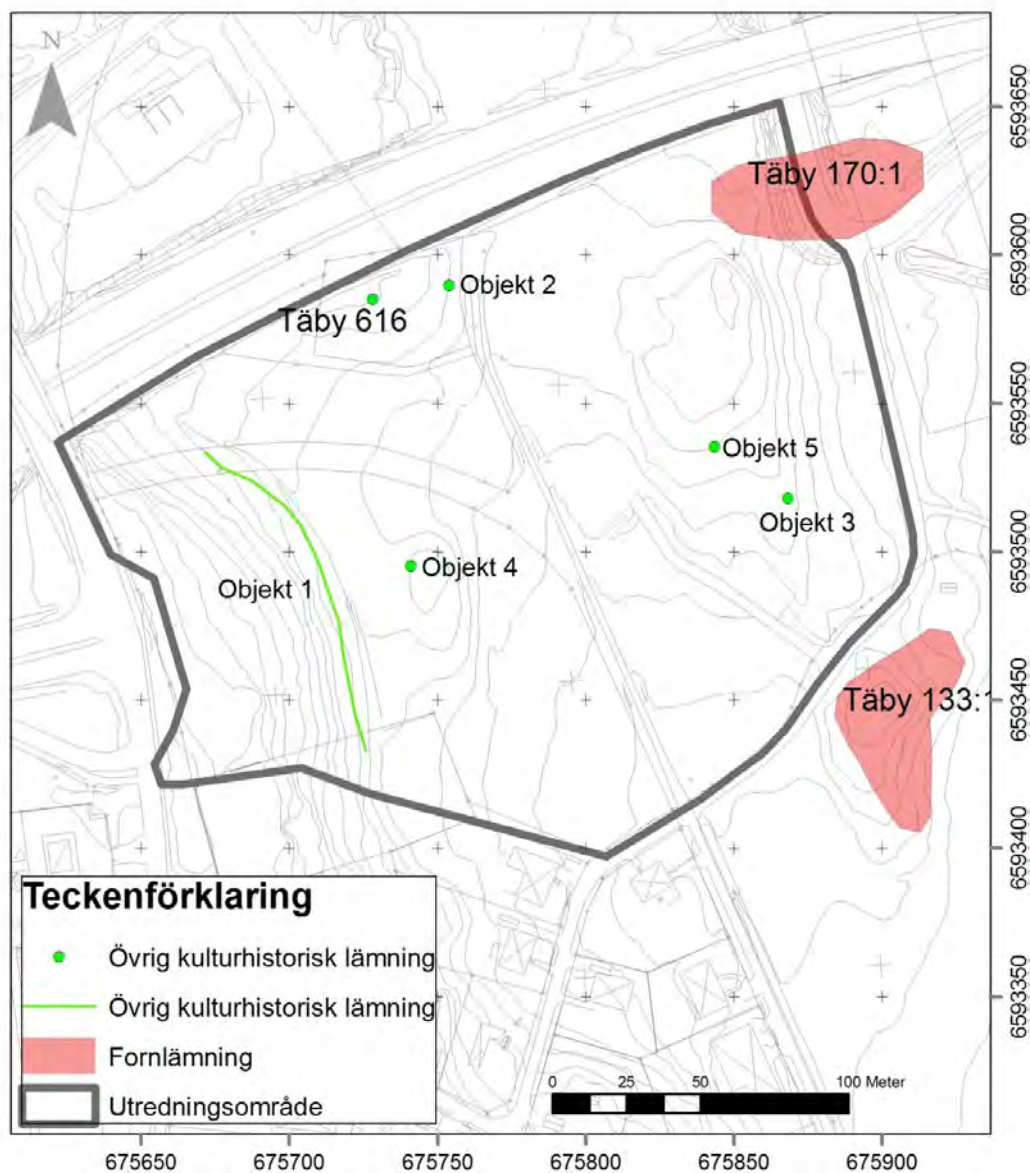
Med anledning av Täby kommun och Aros bostad planer på nybyggnation av ett ca 4,7 ha stort området intill Viggbyholms trafikplats i Täby har Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) genomfört en särskild utredning. Utredningen tilldelades KM genom direktval av länsstyrelsen i Stockholms län och motiverades med bl.a. förekomsten av gravfält i området (se figur 2). Länsstyrelsen fattade beslut om utredningen efter det att KM inkommit med undersökningsplan.

Fältarbetet genomfördes i november 2013.

Utredningen omfattade kart- och arkivstudier samt fältinventering (etapp 1) och utredningsgrävning (etapp 2) för bedömning av förekomst av äldre bebyggelse eller andra fasta fornlämningar. Arkivstudierna skulle delvis bygga på grävrapporten av det numera undersökta och borttagna gravfältet Täby 170:1. Enligt uppgifter i FMIS skedde detta 1954 i samband med byggnation av Norrtäljevägen. Grävrapporten, som förvaras på ATA, är emellertid ofullständig. Det saknas fotografier och kartor över gravfältet, vilket försvårade den exakta lokaliseringen av fornlämningen. I stället fick man ta hjälp av befintliga inmätningar i FMIS. Utredningsområdet inventerades och det grävdes sökschakt där det bedömdes kunna finnas fornlämningar som inte syns i ytan. Utredningen omfattade också redovisning av övriga kulturhistoriska objekt.

Vid inventeringen dokumenterades två röjningsrösen och en väg. Lämningarna är av sentida karaktär och klassas därmed som *övriga kulturhistoriska lämningar*. Platsen för lämningen Täby 616, en husgrund från början av 1900-talet lokaliserades inom ett träd- och slybevuxet område som var belamrat med skrot och byggmaterial. Förmodligen rester från vägbygget.

Sökschakten grävdes främst i de delar av området som bedömdes hysa potentiella fornlämningar. Den enda lämningen som påträffades utgjordes av en härd. Anläggningen bedöms ej som fast fornlämning, utan som övrig kulturhistorisk lämning.

Figur 2. Utredningsresultatet. Fornlämningar (gravfält) är markerade med rött och övriga kulturhistoriska lämningar (Objekt 1-5) är markerade med grönt (busgrund Täby 616 är känd sedan tidigare). Utsnitt ur den kommunala bakgrundskartan. Skala 1:2 500.

Tabell 1. Lämningarna i utredningsområdet

Lämning	Typ	Statusbedömning
Objekt 1	Väg	Övrig kulturhistorisk lämning
Objekt 2	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning
Objekt 3	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning
Objekt 4	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning
Objekt 5	Härd	Övrig kulturhistorisk lämning

Inledning

Täby kommun och Aros bostad arbetar med detaljplanering av ett planområde sydost om Viggbyholms trafikplats. Syftet är att möjliggöra bebyggelse för olika typer verksamheter, handel, vårdboende och skola. Uppdraget beställdes och bekostades av Viggbyholms utveckling AB.

Länsstyrelsen i Stockholms län har beslutat med stöd av 2 kap 13§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML) att en särskild arkeologisk utredning ska utföras inom ovan nämnda planområde inom fastigheterna Viggbyholm 74:1 m.fl. i Täby kommun. Länsstyrelsen utsåg genom direktval Stiftelsen Kulturmiljövård att utföra den arkeologiska utredningen i enlighet med 14 § i Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd avseende verkställigheten av 2 kap 10-13 §§ KML.

Målsättning och metod

Syftet med den arkeologiska utredningen var enligt undersökningsplanen att fastställa om det fanns fasta fornlämningar inom utredningsområdet.

Det genomfördes en översiktlig kartstudie som omfattade en genomgång av FMIS och 1952 års ekonomiska karta. Studien syftade till att klargöra tidigare markanvändning och läget för potentiella fasta fornlämningar, exv. boplatser.

Utredningsområdet inventerades under en dag.

Sökschakt grävdes med hjälp av grävmaskin på de ytor det var topografiskt möjligt och som bedömdes vara lämpliga som boplatslägen eller som kunde inrymma andra potentiella fornlämningar. Schakten (ca 1,5 m breda och 5 m långa) grävdes till orörd undergrund, därefter beskrevs dem och en del fotograferades. Samtliga schakt och anläggningar mättes in med hand-GPS. Framkomna anläggningar rensades fram, mättes in, beskrevs i textform och fotograferades digitalt.

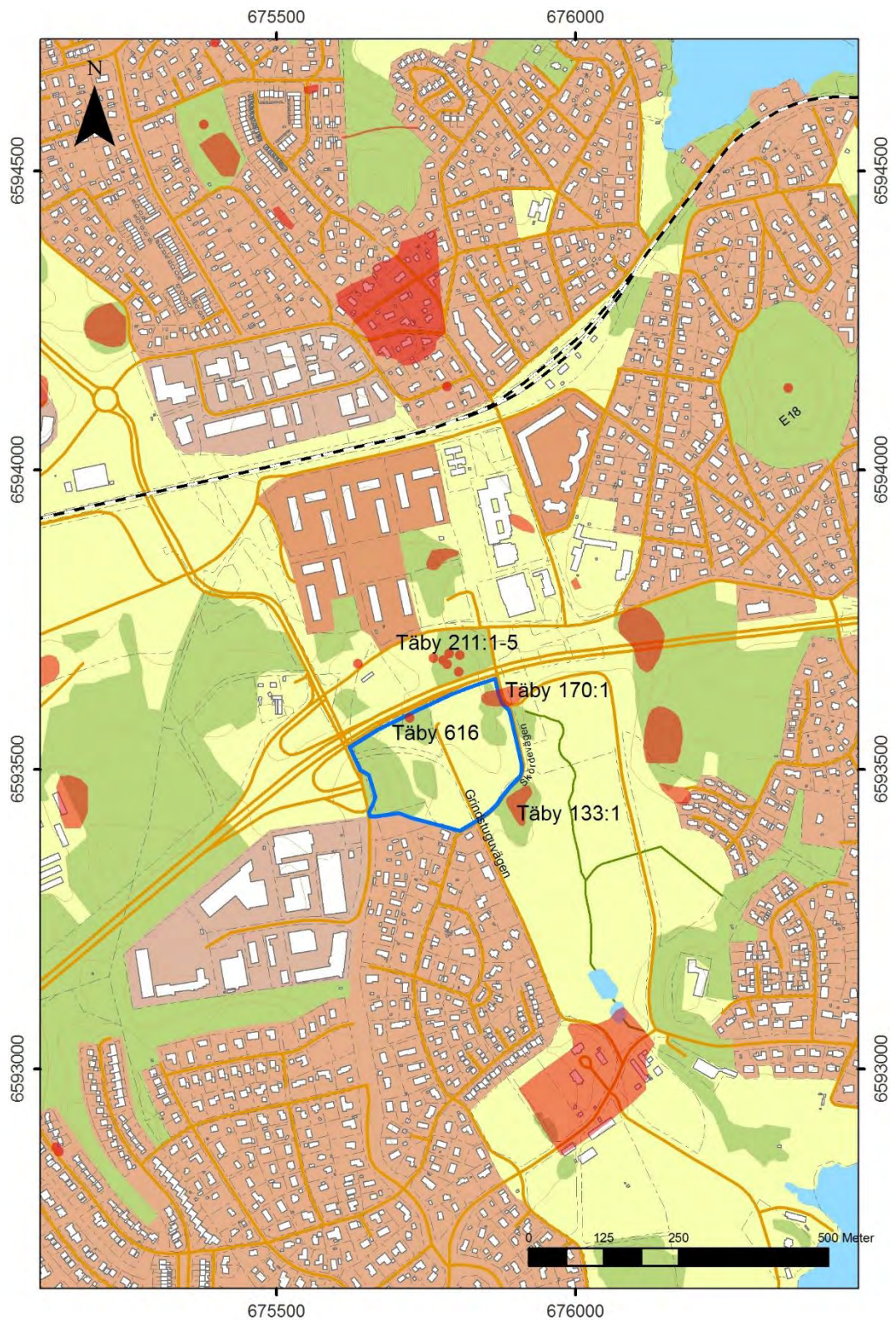
Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsplatsen ligger invid Viggbyholms trafikplats, i anslutning och söder om E18 där den löper genom Täby. Utredningsområdet är ca 4,7 hektar stort och består mestadels av f.d. odlingsmark. Området ligger på nivåer omkring 10–15 meter över havet. Det finns ett flertal partier med beskogad naturmark, främst i utredningsområdets västra delar, där fanns också stora stenblock och berggrund samt stora höjdskillnader inom en relativt stor del undersökningsytan, vilket gjorde det omöjligt att där schakta med maskin. Den mellersta delen av utredningsområdet utgjordes mestadels av f.d. odlingsmark som sluttade mot söder och där fanns de topografiskt lägst liggande partierna. De östra delarna av utredningsområdet karakteriserades av bevuxen impedimentmark som innehöll en del stenblock samt berggrund. Här fanns också en del höjdskillnader mot öster, men dessa var inte enbart naturliga, då ytan påverkats av sentida byggnation av viadukt och väg.

Inom utredningsområdet finns två lämningar Täby 170:1 och Täby 616. Den förstnämnda utgjordes av ett gravfält som undersöktes och togs bort 1954 (Nordström 1955). Gravfältet, daterat till järnålder, utgjordes av fem stensättningar, en stenpackning, en anhopning kolblandad jord och en stensträng. Den andra lämningen utgörs av en husgrund, resterna efter en fastighet som finns markerad på 1950-talets ekonomiska karta.

Utanför och norr om utredningsområdet (ca 100 m från platsen för Täby 170:1) finns gravarna Täby 211:1–5 (Åhlström 2012), de utgörs av stensättningar och nämns också i Nordströms grävrapport. Sydost om utredningsområdet finns ytterligare ett gravfält, Täby 133:1, men berörs inte av det antikvariska uppdraget.

Figur 3. Utredningsområdet markerat med blå linje och kända lämningar markerade med röda punkter och polygoner. Utsnitt ur digitala fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Genomförande

Den antikvariska utredningen omfattade ca 47 000 m². I första hand berördes f.d. åkermark och impediment. Arkivstudierna skulle delvis bygga på grävrapporten av Täby 170:1. Enligt uppgifter i FMIS undersöktes och borttogs gravfältet 1954 i samband med byggnation av Norrtäljevägen, numera E18. Grävrapporten, som förvaras på ATA, är ofullständig. Det saknas fotografier och kartor över gravfältet, vilket försvårade den exakta lokaliseringen av fornlämningen. I stället fick man ta hjälp av de inmätningar som finns i FMIS. Vid inventering av hela utredningsområdet gjordes en övergripande bedömning om vilka ytor som var aktuella för schaktning. De västligaste delarna av utredningsområdet utgjordes av beskogad naturmark med branta höjdskillnader och därför omöjlig att undersöka med maskin. Impedimentet med fornlämning Täby 616, i den norra delen av utredningsområdet, var delvis belamrat med skrot och betong samt rester efter någon form av sentida byggnad. Det östra impedimentet var betydligt större än vad kartorna visar och det var också påverkat av senare tiders byggnationer (E18, anslutningsvägar m.m.). Ett ca 1 dm tjock lager grus påträffades över stora delar av åkerytan väster om och på östra impedimentet. Här fanns också stora stenblock, byggmaterial och skräp. Gruset har förmodligen använts för att fylla igen ojämnheter så att maskiner lättare kunde ta sig fram när området togs i bruk vid vägbygget. En grusväg med tillhörande vändplan har byggts väster om det detta impediment, och på dess västra del (mot åkerytan) finns ett stort virkesupplag. Med andra ord, det var flera ytor som var påverkade av sentida verksamhet och som försvårade arbetet. En del av ytan i den södra delen av utredningsområdet prioriterades bort. Anledningen till att ytan inte undersöktes motiveras av sentida förstörelse och att den utgjordes av det topografiskt lägst belägna området och därmed mindre lämplig för nyttjande.

Fältarbetet inleddes med sökschaktning på de ytor som verkade minst påverkade av allehanda byggnationer. Schakt 1–20 grävdes på den västra delen av utredningsytan på f.d. odlingsmark (förutom schakt 1 som grävdes på områdets högsta punkt). Schakt 21–36 grävdes på den östra delen av utredningsytan på f.d. åker- och impedimentmark.

Utredningsresultat

Vid inventeringen anträffades en stensyllsgrund (Täby 616) som kan knytas till en bebyggelse från 1900-talets första hälft (Åhlström 2012). Husgrunden var känd sedan tidigare och redovisad i FMIS som övrig kulturhistorisk lämning. Vidare upptäcktes två ansamlingar av röjningssten (Objekt 2 och 3) och en färdväg (Objekt 1).

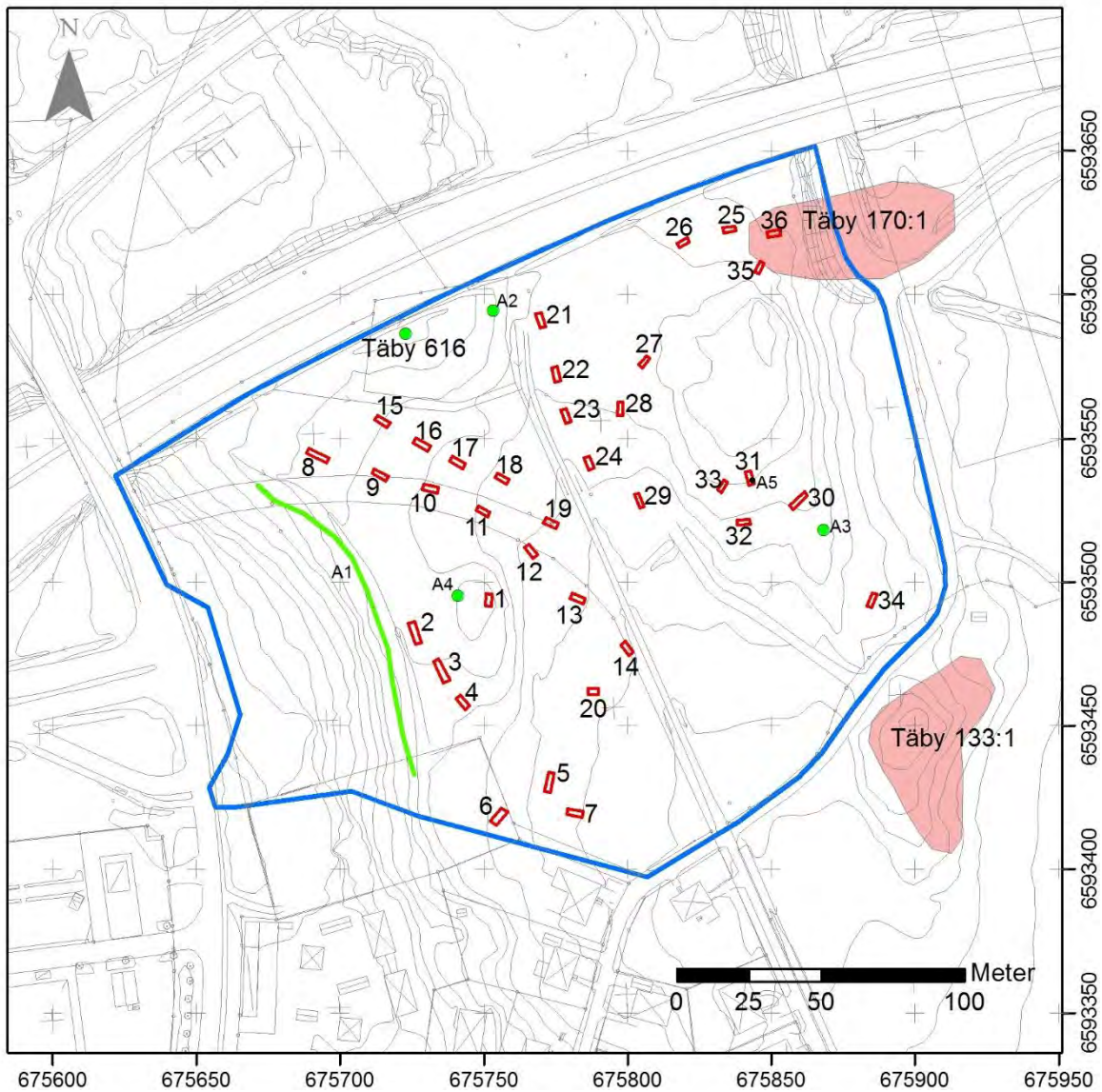
På den västra delen av utredningsområdet påträffades på en avsats, en ca 120 m lång färdväg som löpte i sydlig-nordvästlig riktning. Mot söder blev vägen otydligare ju närmare man kom det befintliga bostadsområdet och mot norr stördes vägsträckningen av pågående bro- och vägbygge.

Figur 4. Centralt i bilden syns avsatsen med färdvägen. Notera marknivåns sluttning från vänster (väster) till höger (öster). Foto från söder av C. Gatti.

Inga spår av gravar eller andra anläggningar påträffades i den nordöstra delen av utredningsområdet, platsen där det numera bortgrävda gravfältet Täby 170:1 låg.

Trettiosex schakt med en sammanlagd yta på ca 340 m² upptogs inom ramen för utredningen. Schakten var ca 1,5–2 m breda, längden mellan 3–8 m och djupet varierade mellan ca 0,3–0,5 m (se figur 5 och bilaga 1). I schakt 31, ca 60 m SSV om platsen för gravfält Täby 170:1, påträffades en härd (se figur 5–6 och bilaga 2). Härden var rundad och omkring 0,3 m stor, fyllningen var svart med uppstickande skörbränd sten. Härden kan inte knytas till varken gravfält eller någon verksamhet eller aktivitet i området och därför bedöms den inte som fast fornlämning. Området kring härden var kraftigt påverkat av sentida störningar. Trots detta kan förekomst av en boplats inte helt uteslutas. I övrigt påträffades inga fasta fornlämningar.

Figur 5 Schaktplan. Utsnitt ur den kommunala bakgrundskartan. Skala 1: 2500.

Figur 6. Härden, A5, i schakt 31. Foto från norr av C. Gatti.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Digitala terrängkartan
Digitala fastighetskartan för Stockholms län
Ekonomiska kartan blad Viggbyholm 1952
Kommunala fastighetskartan
Uppgifter ur FMIS [<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>]

Otryckta källor

Nordström, A. 1955. Rapport rörande undersökning av gravfält. ATA dnr 3549/55.

Litteratur

Ählström, J. 2012. Viggbyholms trafikplats i Täby. Förundersökning i avgränsande syfte och arkeologisk utredning. Täby 211:1-4, Viggbyholm 74:1 m.fl., Täby socken, Täby kommun, Uppland. Stiftelsen Kulturmiljövård, rapport 2012:5.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM projekt nr:</i>	KM13126
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-29261-2013, 2013-10-24
<i>Undersökningsperiod:</i>	26–28 november 2013
<i>Exploateringsyta:</i>	Ca 47 000 m ²
<i>Personal:</i>	Christian Gatti, Britta Kihlstedt, Henrik Runeson
<i>Belägenhet:</i>	Viggbyholm 74:1 m.fl., Täby socken och kommun, Stockholms län, Uppland
<i>Ekonomisk karta:</i>	818f SÖ (RT90)
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6593425, Y675770
<i>Höjdsystem:</i>	Ingen höjdmätning är gjord
<i>Inmätningssmetod:</i>	GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	15 digitala fotografier och mätdata förvaras hos KM i väntan på slutförvaring på ATA.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Storlek, m	Djup, m	Area, m ²	Anläggningar	Underlag
1	Skogsmark, på impediment	2×4	0,1	8		Berg
2	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×7,5	0,4	15		Lera
3	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×8	0,4	16		Lera
4	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5	0,5	10		Lera
5	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×7	0,4	14		Lera
6	Naturmark, f.d. tomtmark	2×5,5	0,4	11		Lera
7	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5,5	0,5	11		Lera
8	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×8	0,5	16		Lera
9	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5	0,4	10		Lera
10	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5	0,4	10		Lera
11	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×4,5	0,45	9		Lera
12	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5	0,4	10		Lera
13	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5	0,4	10		Lera
14	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×4,5	0,4	9		Lera
15	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5	0,4	10		Lera
16	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×4,5	0,4	9		Lera
17	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×4,5	0,4	9		Lera
18	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5	0,4	10		Lera
19	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×4,5	0,4	9		Lera
20	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×3,5	0,4	7		Lera
21	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5	0,4	10		Lera
22	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×5	0,4	10		Lera
23	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×4,5	0,4	9		Lera
24	Naturmark, f.d. odlingsmark	2×4,5	0,40	9		Lera
25	Naturmark, f.d. odlingsmark	1,5×4	0,7	6		Lera
26	Naturmark, f.d. odlingsmark	1,5×4	0,5	6		Lera
27	Naturmark, f.d. odlingsmark	1,5×4	0,3	6		Lera
28	Naturmark, f.d. odlingsmark	1,5×4,5	0,4	6,75		Sand/morän
29	Naturmark, f.d. odlingsmark	1,5×5	0,5	7,5		Lera
30	Naturmark, på impediment	2×7	0,3	14		Sand/morän
31	Naturmark, på impediment	2×4,5	0,35	9	A5, hård	Sand
32	Naturmark, på impediment	1,5×4,5	0,35	6,75		Lera
33	Naturmark, på impediment	1,5×4	0,5	6		Sand
34	Naturmark, på impediment	1,5×5	0,8	7,5		Sand/lera
35	Naturmark, på impediment	1,5×4	0,35	6		Morän
36	Naturmark, på impediment	2×3	0,4	6		Morän

Bilaga 2. Objekttabell

Anl. nr	Typ	Beskrivning	Anmärkning	Storlek, m	Schakt
A1	Väg	Varierade ngt i bredden, följde åkermarken öster om den.	Påträffad vid inventering	120×1-2	-
A2	Röjningssten	Rundad, med stenar i storleken ca 0,5 m och mindre. Höjd 0,2 m	Påträffad vid inventering	2,5×3	-
A3	Röjningssten	Odlingsröse, höjd ca 0,6 m	Påträffad vid inventering	5×9	-
A4	Röjningssten	Bestod mestadels av stenar i storleken runt en decimeter. Höjd 0,1 m	Påträffad vid schaktning (Maskin körde över den)	1×1,5	-
A5	Hård	Fyllning: svart lerig silt med skörbränd sten	Ej undersökt	0,3×0,3	31